

תרומה

[א]

כהן שקם לתחייה לענין תרומה

כן תרימו גם אתם תרומת יקוק מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת יקוק לאהרן הכהן: (יח, כח)

כהן שמת וחזר לתחייה

הגר"ח ברלין ובעל האדר"ת, התווכחו מה הדין בכהן שמת והיה לו תחיית המתים, האם נשאר דינו ככהן, או דילמא כיון שמת בטלה כהונה.

הגמ' בברכות (מו, א) מביא סיפור ברבי זירא שחלש, על לגביה רבי אבהו קביל עליה אי מתפח (יבריא) קטינא חריך שקי (רש"י - שכך היו קורין לרבי זירא, וטעמא מפרש בבבא מציעא בהשוכר את הפועלים פה, א) עבידנא יומא טבא לרבנן. אתפח עבד סעודתא לכולהו רבנן, כי מטא למשרי (רש"י - לישנא דשירותא, כלומר לפרוס ברכת המוציא ולאכול) אמר ליה לרבי זירא לישרי לן מר, אמר ליה לא סבר לה מר להא דרבי יוחנן דאמר בעל הבית בוצע, שרא להו. כי מטא לברוכי אמר ליה נברוך לן מר, אמר ליה לא סבר לה מר להא דרב הונא דמן בבל דאמר בוצע מברך. וק' הרי זירא כהן היה ואיך בירך ר' אבהו, אלא ע"כ הטעם הוא שבמסכת מגילה (ז, ב) מסופר שרבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה שחטיה לרבי זירא, למחר בעי רחמי ואחייה. א"כ מוכיח בעל האדר"ת שכהן שמת והיה לו תחיית המתים, שוב אין לו דין כהן, ולכן בירך ר' אבהו לפניו.

והק' עליו הגר"ח ברלין שנעלם ממנו גמ' מפורשת במסכת סנהדרין (צ, ב) שהגמ' מביא מר"י, מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר ונתתם ממנו [את] תרומת ה' לאהרן הכהן, וכי אהרן לעולם קיים, והלא לא נכנס לארץ ישראל שנתנין לו תרומה, אלא מלמד שעתיד לחיות וישראל נותנין לו תרומה. מכאן לתחיית המתים מן התורה. הרי לן להדיא שאהרן הכהן לאחר תחיית המתים, ישאר עליו דין כהן.

משיחת כהנים לעתיד לבא

והנה במסכת יומא (ה, ב) דנה הגמ' כיצד מלבישן את הכהנים בגדי כהונה, ומק' הגמ' מה שהיה היה, אלא כיצד מלבישין לעתיד לבוא, ומק' הגמ' לעתיד לבא נמי לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהם. וק' הרי כבר נמשכו לכהונה אז למה צריכים עוד הפעם להלבישם. ועל ברמב"ן בהשגותיו לספר המצוות (שורש שלישי) שדן האם מצות מילואים נחשב למצוה הנוהגת לדורות. ועי"ש שרוצה להוכיח מסוגיא דמס' יומא הנ"ל. וז"ל עוד יש לי ראייה על הענין הזה שפירשתי, אמרם ז"ל בראשון של יומא (ה, ב) כיצד הלבישן לאהרן ולבניו בימי המילואים, ותמהו כיצד הלבישן מאי דהוה הוה, אלא כיצד מלבישן לעתיד לבא, לעולם הבא נמי צריך, הכא נמי כשיבואו אהרן ובניו משה רבינו עמהם. כלומר נשאל לו. הנה סוברין כי לתחיית המתים יקדשו אהרן ובניו עצמן במילואים, לפי שכבר בטלה משיחתן ממנו ומזרעו בשעת המיתה, ויהיו אנשים מחודשים יצטרכו להתקדש כראשונה, ויהיו המילואים האלה נוהגין במ. ולפי"ז מיושב הקושיא מההיא דסנהדרין, שאפילו אם נאמר שכהן שמת ושוב החיה, אין לו דין כהן, אבל לאהרן הכהן יהיה לו אז

עוד הפעם משיחה לכהונה, ולכן שפיר הוכיחו שיש תחיית המתים מן התורה מזה שיתנו תרומה לאהרן הכהן.

[אבל עי' במשך חכמה (ויקרא ח,ל) שמביא מהתורה כהנים (צו פרק יח סעיף א) וז"ל יכול יהא אהרן ובניו טעונים משיחה לעתיד לבא, תלמוד לומר זאת משחת אהרן וכו', וצ"ע על דברי רבינו הרמב"ן]

אלא דלפי"ז יש לדון למה כל בני ישראל לא יצטרכו גירות אחרי תחיית המתים, שאם בטל הכהונה משום שיהיו אנשים חדשים, למה לא בטל דין ישראל גם. ויש להוכיח שלעתיד לא יצטרכו להתגייר, שהרי הגמ' במס' נדה (סא,ב) מביא ראייה, מהא דתניא בגד שאבד בו כלאים עושה ממנו תכריכין למת, שמצות בטלות לעתיד לבא, משום דכשיחיו בתחיית המתים יהיו מלובשים בכלאים. ואם נאמר שהם יהיו אנשים חדשים וצריכים גרות, אז אפילו אם מצוות לא בטילות לעת"ל, מותר להלבישם כלאים, אלא ע"כ שישארו יהודים. עוד יש להעיר למה דווקא אהרן ובניו הוצרכו למשיחה, ולא כל שאר הכהנים. וי"ל דלשון הרמב"ן הוא שבטלה משיחתו, א"כ אולי רק אהרן ובניו שכל דין כהונתם, אינו אלא מכח המשיחה, אז אומרים שבטלה במיתתם, אבל שאר הכהנים, שדין כהונתם נובע מזה שנולדו כהנים, אז גם לאחר תחיית המתים ישאר כהונתם.

ולפי"ז מובן למה זה שייך רק לגבי כהונה ולא לגבי גירות, שאין כוונת הרמב"ן שיהיו ממש אנשים חדשים, אלא שהמשיחה התבטלה. וכן מוכח ממה שהרמב"ן רוצה להוכיח מכאן, שגם משיחה של המשכן וכליו בטלה, אז מוכח שאין כוונתו שבטלה זהותם, אלא שבטלה המשיחה כנ"ל.

מתים שיחיו לגבי קורבה, וגירות

עי' בספר שיח השדה (להגר"ח קניבסקי) בקונטרס הליקוטים (סי' ד) שדן באריכות במי שמת וקם לתחייה, האם הקורבה לבני משפחתו בטילה או לא. הנ"מ הוא לירושה, עריות ועדות. שורש השאלה האם מי שקם לתחייה נחשב לאדם חדש, או דילמא אינו אלא אותו אדם שהיה לפני שמת. ועי"ש שמוכיח מיונה בן אמיתי, שמבואר בפרד"א (פ' לב) שהוא בן האשה האלמנה שהחיה אליהו, ובכל זאת קרי ליה יונה בן אמיתי, מכאן רואים שאחרי תחיית המתים, עדיין מתיחס אחרי אביו. עוד הוכיח שם מירושלמי (מסכת ר"ה פ"ב ה"ה) שר' כהנא היה מאריך בתפילה משום שהיה מבני עלי, וברכו ר' חייא בר אבא והאריך ימים טובא. והק' הגר"ח ק"ה ר' יוחנן החיה את ר' כהנא (ב"ק קיז,ב) וזה היה בנערותו כמבואר בירושלמי (מס' ברכות פ"ב ה"ח) ואם תמצא לומר שאחרי תחייה אין לו קורבת משפחה, א"כ אינו כהן ואינו מבית עלי, אלא ע"כ שאחרי התחייה נשאר אותו בן אדם.

ובשם אביו (בעל הקה"י) הביא להוכיח מהגמ' בסנהדרין הנ"ל, דאם נאמר שנעשה איש חדש, איך אהרן הכהן יקבל תרומה. אבל לפי מה שביארנו בדברי הרמב"ן אינו מוכרח, דלאהרן הכהן יהיה עוד הפעם משיחה לכהונה. (הגר"ח ק"ה הביא שם הרמב"ן, ואולי לזה התכוון) עוד רוצה להוכיח שאינו איש חדש, דא"כ היה חייב להתגייר, ולא מצוינו בר' זירא וכל אלו שחיו שהוצרכו להתגייר. (ולא הביא ההוכחה מסוגיא דנדה)

מתים שיחיו לענין נישואין

ולגבי השאלה האם צריכים להתחתן שנית אחרי התחייה, עי' בס' באר היטב (אבה"ע סי' יז) בשם כנה"ג שלא צריך לחזור ולהתחתן. אבל עי' בפ"ת שהברכ"י מסופק בזה, והספק שלו הוא האם זיקת הנישואין בטל במיתה או לא. וכ' שם שהדיון הוא דדילמא רק כשמת לגמרי ונקבר אז בטל זיקת הנישואין, אבל כשלא נקבר וחי ע"י חכם או נביא, איגלאי מילתא דאותה מיתה לא היתה כמות כל אדם, ולא בטל הזיקה. ועי"ש שמביא ראייה נפלאה מירושלמי, שדן לגבי מי שנתן גט לאשתו ע"מ שלא יבא מכאן עד י"ב חודש ומת תוך י"ב חודש, האם מותר לה לינשא. וכתוב בירושלמי שאסור, דחיישינן שמא יהיה לו תחיית המתים, ויבא לפני הי"ב חודש. ואם איתא

שבמיתה בטל זיקת הנישואין, אפילו אם יחיה הרי אין כאן אישות, אלא ע"כ שלא בטל זיקת הנישואין.

וכ' עוד הגר"ק שליט"א, שלא משמע שאשתו של ר' חנינא בן חכינאי היתה צריכה לחזור ולהתחתן, (שהגמ' במס' כתובות סב,ב מספרת, שרבי חנניה בן חכינאי הלך לישיבה ולמד שם שנים עשרה שנה, וכשחזר הביתה ואשתו ראה אותו פרוחה נשמתה, אמר לפניו רבש"ע, ענייה זו זה שכרה, בעא רחמי עליה וחייה) א"כ משמע כנ"ל שאדם שמת וחזר לתחייה אינו אדם חדש.

[ב]

מתנת כהונה וחלק בא"י

ארץ ג' עממין

הגמ' במסכת בבא בתרא (נו,א) מביא מימרא של רב יהודה אמר שמואל, כל שהראהו הקב"ה למשה חייב במעשר, לאפוקי מאי, לאפוקי קיני קניזי וקדמוני. תניא רבי מאיר אומר נפתוחא ערבאה ושלמאה. רבי יהודה אומר הר שער עמון ומואב. רבי שמעון אומר ערדיסקיס אסיא ואספמיא.

ועי' ברשב"ם בד"ה חייב במעשר שכ' וז"ל דהם ז' עממים הכתובים בכל מקום, אבל קיני קניזי וקדמוני, שנתנו לאברהם אבינו בין הבתרים, לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא כשיחזירם לנו. אי נמי אם כבשו ישראל מהם אחרי מות יהושע כולן פטורין מן המעשר, דכתיב התם זאת הארץ אשר נשבעתי וגו' (דברים ל"ד) זאת למעוטי הני שנתוספו לאברהם על השבועה.

ועי' בספר פרשת דרכים (דרוש ו) שהק' על הרשב"ם דלמה לא יחייבו אז בתרומות ומעשרות, שאפילו אם היה לארצות האלה דין חו"ל גמור, הרי יש דין של כיבוש, שנאמר "כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם לכם יהיה". והכי איתא בספרי (פרשת עקב פסקא נא) וז"ל כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו, אם ללמד על תחומי ארץ ישראל הרי כבר נאמר מן המדבר והלבנון, מה תלמוד לומר כל המקום אשר תדרוך, אמר להם כל מקום שתכבשו חוץ ממקומות האלו הרי הוא שלכם. הרי שכבשו בחוצה לארץ מנין שהמצות נוהגות שם, הרי אתה דן נאמר כאן יהיה ונאמר להלן יהיה, מה יהיה האמור להלן מצות נוהגות שם אף יהיה האמור כאן מצות נוהגות שם. הרי לן להדיא שאפילו בחו"ל שכבשו חייבים במצוות התלויות בארץ, א"כ מאי שנא שלש ארצות האלה.

איסור לשבט לוי לנחול בא"י

הנה בפרשתינו נאסר לשבט לוי ליטול חלק בארץ ישראל, דכתי' (יח,כ) ויאמר יקוק אל אהרן בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל. וכן פסק הר"מ (הלכות שמיטה ויובל יג,י) כל שבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען, וכן הן מוזהרין שלא יטלו חלק בביזה בשעה שכובשין את הערים, שנאמר לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל, חלק בביזה ונחלה בארץ. וכן הוא אומר בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם בביזה. ובן לוי או כהן שנטל חלק בביזה לוקה, ואם נטל נחלה בארץ מעבירין אותה ממנו.

ובהל' יא כ' יראה לי שאין הדברים אמורים אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם ליצחק וליעקב, וירשוה בניהם ונתחלקה להם, אבל שאר כל הארצות שכובש מלך ממלכי ישראל, הרי הכהנים והלויים באותן הארצות ובביזתן ככל ישראל.

והשיג עליו הראב"ד דאם כן לא יטלו בהם תרומות ומעשרות, כי הם היו תחת חלק הארץ, והרי בביזת מדין לא נטלו חלק בישראל אלא בתרומה ובמצות יוצר הכל יתברך.

לכאורה כוונת הר"א בהשגתו הוא, שמדין לא היתה מהארץ שנכרת עליה ברית, ולפי דעת רבינו שבארץ שלא נכרת עליה ברית יש להם חלק בארץ ובביזה, למה לא נטלו חלק בביזה ככל שאר ישראל.

ועי' בכס"מ שטוען על עיקר דברי הר"א דאימר דאה"נ, (ששאר ערצות שכבשום מלך ישראל לא יהיה לכהנים תרו"מ) וסוריא מוכיח שאין בה תרומות ומעשרות מדאורייתא. ולגבי השגת הר"א ממדין כ' הכס"מ שסובר רבינו דאדרבא משם ראייה, דמדחזינן דבארץ שנכרת עליה ברית, לא נטלו חלק בביזה כלל, ובמדין נטלו, אתא לגלויי דמדין כיון שלא נכרת עליה ברית לא היתה בכלל לא היה לכהנים חלק בביזה, וה"ה לכל שאר הארצות שלא נכרת עליהן ברית. ולפי"ז כ' הפרשת דרכים (שם) שמיושב דברי הרשב"ם, שאם לעתיד ינחלו את ג' הארצות האלה, ואז לא יהיה איסור לתת לכהנים חלק, א"כ לפי השגת הר"א לא יהיה ממילא חיוב תרומות ומעשרות בארצות האלה.

קושיית פרשת דרכים על הכס"מ

בעיקר דברי הכס"מ שמביא ראייה מסוריא, כבר השיג עליו הפרשת דרכים, (וכן הוא במשל"מ שם) שהרי זה שבסוריא פטורים מתרו"מ, אינו אלא משום משום דהוי כיבוש יחיד, אבל בלא"ה היו חייבים. אבל לפי הר"מ שבכל מקום שכבשו חוץ מא"י מותר לכהנים לקחת חלק, ולפי הבנת הר"א שא"כ אין חיוב תרו"מ, אז אדרבה סוריא היא הראיה הגדולה נגד הר"מ, שאע"פ שהיה שייך גם לכהנים, אם לא היה כיבוש יחיד היה חייב בתרו"מ.

עוד הק' על הכס"מ שמשמע מדבריו שהבין בדעת הר"א שאין חיוב של הפרשת תרו"מ כלל, במקום שיטלו הכהנים חלק, שהרי הכס"מ מדמה זה לסוריא, ושם אין חיוב הפרשה כלל. אבל טוען הפרשת דרכים שזה לא נכון, שאע"פ שיטלו חלק בארץ, ומשום כך לא יהיה להם חלק בתרו"מ, אבל למה לא יתחייבו עכ"פ בהפרשת תרו"מ. שהרי כידוע בתרו"מ יש שני חייבים, חיוב הפרשה, להציא התבואה מידי טבל, ועוד חיוב נתינה לכהן (עי' השגת הרמב"ן לשורש יב). וצ"ל שהכס"מ סובר שהסיבה שהייתה התורה להפריש תרו"מ אינו אלא כדי שיתנו לכהן, ואם על אדמת כהנים לא יהיה חיוב נתינה, מהכ"ת שיהיה חיוב הפרשה.

קושיא על הר"א מפסוקים בפרשתינו

יש להעיר על דברי הר"א, שהרי בפרשתינו כתוב (יח, כא) ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם אשר הם עבדים את עבדת אהל מועד. משמע שזה שקיבלו תרו"מ, אינו בגלל שלא נטלו חלק בא"י, אלא שהיו שכר עבודתם במשכן. א"כ אפילו אם לו יצויר שיטלו חלק בא"י, אין זה סיבה שלא יקבלו המתנות.

ועי' רמב"ם (הל' ביכורים פרק יד, ד) וז"ל כיון שזיכה לו הקב"ה בתרומות שהן לחמו ויינו, וזיכה לו במתנות בהמה וקדשי מקדש שהבשר שלו, זיכה לו בראשית הגז ללבושו, ובגזל הגר והחרמים ושדה אחוזה ופדיון בכורות להוצאותיו ושאר צרכיו, שהרי אין לו חלק בנחלה ובביזה. הרי לן שגם הר"מ נוקט שזה שהקב"ה נתן להם מתנת כהונה הוא משום שאין להם חלק בארץ ישראל. וזה לכאורה כדברי הר"א.

אבל על הר"מ לא ק' מה שהקשינו על הר"א מפסוקי התורה, שהרי בפסוקים לא מוזכר כלל שכהנים מקבלים תרו"מ חלק עבודתם, אלא רק שזה הסיבה למה הלוויים מקבלים מתנות. א"כ י"ל שהר"מ רק מכביר למה הכהנים מקבלים מתנות, אבל הר"א מדבר על שבט לוי.

ועי' בקצוה"ח (סי' רמג, ד) וז"ל ומתנות כהונה כעין שכירות לכהנים חלף עבודה, ואפילו כהנים שפסולין לעבודה נמי יש להם זכייה. הרי לן שס"ל דגם כהנים מקבלים מתנות חלק עבודתם. אבל עי' בס' יד אפרים (יו"ד סי' סא) שהשיג על הקצוה"ח שלא מצאנו אלא בלויים שמקבלים מתנות חלף עבודתם ולא הכהנים. ויש בזה אריכות ואכמ"ל.

שיטת הסמ"ג שלעת"ל יקחו הכהנים חלק בא"י

כ' הסמ"ג (לאוין סימן רעו) וז"ל לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל, חלק בבזה בשעה שכובשין את הערים ולא נחלה בארצם. וכן הוא אומר מקרא אחר בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם בבזה (ע"פ רמב"ם שמיטה ויובל פי"ג,י), נראה לרבינו משה (שם הל' יא) שאם כבש מלך ישראל חוצה לארץ שהכהנים ולויים נוטלים שם חלק ונחלה. **ולעתיד לבוא נוטלין חלק אף בארץ [ישראל]** שנאמר (יחזקאל מח,לא) שער לוי אחד כדאיתא בפרק יש נוטלין (ב"ב קכב,א).

ועי' בספר פרשת דרכים שהק', דלפי הבנת הכס"מ בדברי הר"א, שהיכא שלא נוטלים חלק בא"י אז אין חיוב תרו"מ, א"כ לעתיד לבא לא יהיה חיוב תרו"מ, הואיל ויקבלו הכהנים חלק בא"י. וזה לא יתכן, משום שזה נגד גמ' מפורשת שהבאנו בהתחלה, שלעתיד לבא יתנו תרו"מ לאהרן הכהן. [ויש שהעירו שאפילו אם נאמר שלפי הר"א יש חיוב הפרשה, רק אין חיוב נתינה לכהן, עדיין ק' מההיא דסנהדרין, דשם מבואר שיהיה גם נתינה לאהרן הכהן, א"כ למה הק' דווקא לפי הבנת הכ"מ בדברי הר"א]

ותי' הפרשת דרכים דבין למ"ד קדושה ראשונה (של כיבוש יהושע) קידשה לשעתה וקידשה לעת"ל, ובין למ"ד לא קידשה לעת"ל, אבל קדושה שנייה (של כיבוש עזרא) לכו"ע קידשה לעת"ל. א"כ אע"פ שלעת"ל יקחו הכהנים חלק בא"י אבל קדושה שבהם להיכן הלך, א"כ היות והקדושה לא פקע בוודאי יתחייבו בתרו"מ, ויתנו לאהרן הכהן.

אבל לכאורה דבריו תמוהים שהרי לשיטתו שיש לחלק בין חיוב הפרשה לחיוב נתינה, א"כ אף אם נאמר שקדושת הארץ ישאר, וממילא יהיה על הפירות דין טבל, שבגלל זה יהיו חייבים להפריש תרו"מ להוציא מדי טבל, אבל מאן יימר שיהיה גם חיוב נתינה לכהן, ובגמ' בסנהדרין כ' להדיא שיתנו התרומה לאהרן הכהן.

קדושה ראשונה קידשה לשעתא וכו'

עוד שואל הצ"ח (בדרשותיו דרוש טז) על הפרשת דרכים, שתינה לשיטת הר"א שחיוב תרו"מ בזמן הזה הוי דאורייתא, אבל הר"מ הרי סובר שבזמן הזה אין החיוב אלא מדרבנן, א"כ הדרא קושיא לדוכתיה, למה יהיו חייבים בתרו"מ לעת"ל לפי הסמ"ג. וז"ל הרמב"ם (הל' תרומות פרק א,כה) התרומה בזמן הזה ואפילו במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהן שאין לך תרומה של תורה אלא בא"י בלבד ובזמן שכל ישראל שם, שנאמר כי תבואו ביאת כולכם, לא כשהיו בירושלם שנייה שהיתה בימי עזרא שהיתה ביאת מקצתן, ולפיכך לא חייבה אותן מן התורה, וכן יראה לי שהוא הדין במעשרות שאין חייבין בזמן הזה אלא מדבריהם כתרומה. ועי' בר"א שהשיג עליו וז"ל א"א לא כיון להלכה יפה, דהא קי"ל כרבי יוחנן דאמר ביבמות, תרומה בזמן הזה דאורייתא, והוא עצמו נראה שכך כתב בתחלת הספר, ואי איתא להא מילתא בחלה הוא דאיתא.

[ג]

משמרת תרומותי

אכילת תרומה או אכילת טבל

הגמ' ביומא (פג,א) מביא ברייתא, תנו רבנן מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל תחלה וכו', טבל ותרומה תנאי הוא, דתניא מאכילין אותו טבל ואין מאכילין אותו תרומה, בן תימא אומר תרומה אבל לא טבל. אמר רבה היכא דאפשר בחולין כולי עלמא לא פליגי דמתקנינן ליה ומספינן ליה, כי פליגי בדלא אפשר בחולין, מר סבר טבל חמור אבל תרומה חזייה לכהן, ומר סבר תרומה חמורה אבל טבל חזייה לתקוני. ועי' ברש"י שמסביר שאפשר בחולין הכוונה שאחרי ההפרשה

יהיה לו מספיק בשביל החולה. ולא אפשר בחולין ר"ל שאם יפרישו התרומה לא יהיה מספיק בשביל החולה. ובזה נחלקו איזה עדיף, להפריש התרומה ולהאכילו תרומה לבד וחולין לבד או עדיף לתת לו הכל טבל.

ביטול תרומה לצורך חולה

והק' בס' פרשת דרכים (דרוש יט) למה לא יפריש התרומה ויחזור ויערבב התרומה בחולין, ואע"פ שאין מבטלין איסור לכתחילה, אבל זה אינו אלא איסור דרבנן, א"כ עדיף מלהאכילו איסור נבילה. אלא אפי' למ"ד מדאורייתא פשיטא דאינו אלא איסורא בעלמא ואפילו לאו ליכא, וא"כ מוטב שנעבור איסור זה, דאין מבטלין איסור לכתחילה, ממה שיעבור החולה איסור שהוא במיתה בידי שמים. וכ"ת דאיסור הטבל או התרומה עובר החולה ואיסור דאין מבטלין אנו עושין, שהרי אנו שוחטין לחולה בשבת כדי שלא יאכל נבילה, הרי דאין חילוק בין אם נעשה האיסור ע"י חולה או ע"י אחרים כו'.

ותירץ הפרשת דרכים דלשחוט בשביל החולה, אנו צריכין להתיר איסור נטילת נשמה או איסור נבילה לצורך אכילתו, בזה הוא דאנו משערין איזה איסור קל ואיזה חמור, ומאכילין אותו הקל הקל. אבל הכא באיסור שאנו מבטלין אין בו צורך אכילה לחולה כלל, דמאי איכפת ליה אם אנו מבטלין האיסור או לא, ואף שאנו מצילין אותו מאיסור חמור, מ"מ כיון שאין בו צורך אכילה לחולה לא ניתן איסור זה לדחות אף שהוא קל. ומוטב שיעבור החולה על איסור חמור כיון שהוא צורך החולה, ממה שנעבור אנו על איסור קל שאין בו צורך אכילה לחולה.

איסור לבטל תרומה מצד משמרת

ועי' בשו"ת אבני מילואים (סימן יח) שרצה ליישב קושיית הפרשת דרכים, שאע"פ שמסתבר שאם היה כאן רק איסור דרבנן, היה מותר לנו לעבור עליו כדי שהחולה לא יעבור על איסור תורה, אפילו אם האיסור שלנו אינו לצורך החולה. אבל כאן רצה האבנ"מ לחדש, יש כאן איסור דאורייתא, משום דאנו מוזהרין על התרומה שלא נפסידנה, כדכתיב ושמרתם את משמרת תרומתי, ומן התורה צריך שימור שלא נפסיד תרומה, (וכ"כ הרמב"ם פרק יב, יב מהל' תרומות) וכשמבטל תרומה בתוך חולין הרי נהפך האיסור להיתר, ונעשה מתרומה חולין, וה"ל מאבד התרומה בידיים, ולכן אסור לנו לערבב התרומה בשביל החולה. אבל עי' בשדה חמד (ח"א) שהשיג על האבנ"מ, שכאן אפילו אם לא יבטלנה, הזר יאכל התרומה, א"כ אין כאן משום משמרת תרומותי.

בעיקר חידוש של האבנ"מ כבר הק' עליו (בהגהות להאבנ"מ) שהמקור שאין מבטלין איסור לכתחילה, כתבו רש"י ותוס' (מסכת ביצה ד, ב) שהוא ממסכת תרומות (פ"ה מ"ט) דתנן סאה של תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה של חולין וחזרה ונפלה לתוכן סאה של חולין ורבה עליהן, בשוגג מותר במזיד אסור, דאין מבטלין איסור לכתחילה. ולדברי האבנ"מ א"א ללמוד משם, דשם יש איסור של משמרת תרומותי.

ועי' בספר קה"י (מסכת ביצה סי' ג) שת"י דשם מן התורה כבר נתבטל ברוב, שזה שתרומה אינו בטל אלא במאה אינו אלא מדרבנן, ולכן אין כאן איסור מצד משמרת תרומותי, שמן התורה כבר אין עליו דין תרומה.

אכילת נבילה או איסור שחיטה

ועי' בספר פרשת דרכים שתמה על הר"ן הידועה, שדן במקרה של חולה שיש בן סכנה, וצריך לאכול בשר לפקח נפשו, האם עדיף לשחוט בשבילו, ואז אינו עובר אלא איסור אחד, (אבל הוא איסור חמור) או שעדיף שיאכל נבילה, שאע"פ שעובר על כל כזית וכזית, אבל אין כאן אלא איסור קל. ופסק הר"ן שעדיף לעבור איסור חמור פעם אחת, מלעבור על איסור קל הרבה פעמים.

והק' הפרשת דרכים א"כ לדבריו למה מאכילו טבל, עדיף שיפריש התרומה ויאכל התרומה, שאפילו אם נאמר שטבל יותר קל, אבל על איסור תרומה אינו עובר אלא פעם אחת, ואילו על איסור טבל עובר על כל כזית וכזית.

עי"ש שתי' שע"כ הר"ן חולק על רש"י, ומפרש שמייירי שיש לו מספיק טבל ומספיק תרומה, אלא שאינו יכול להפריש התרומה משום שבעה"ב לא נמצא, א"כ בשניהם הוא עובר על כל כזית וכזית. ועי' בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' שיט) שתמה על הפרשת דרכים שאם מותר להאכיל הטבל להחולה אע"פ שאין הבעלים כאן, א"כ הוי שלו ויכול ג"כ להפריש את התרו"מ. וז"ל ומאוד נפלאתי על הגאונים ההמה, אם אין הבעלים בעיר מי התיר לו לאכול את שלהם, וע"כ דינא הכי שיכול להציל עצמו בממון חברו, רק שצריך לשלם ממון לבעלים. ועיי' לשון רש"י יומא (פג,ב ד"ה קפח'י וכו') אם כן רחמנא אקניה ליה, והרי הוא בעלים ויכול להפריש. תמה על עצמך לאכול יכול להפריש אינו יכול.

אבל לכ' דבריו תמוהים, שאע"פ שמותר לו לקחת הטבל כדי לפקח נפשו, אבל מאן יימר שיקנה הטבל. דוגמא לדבר מצאנו שיטת היראים, שאפילו למ"ד גזל עכו"ם מותר אבל אינו שלו.

חיוב ברכה על אכילת תרומה

כ' הר"מ (הל' תרומות פרק טו, כה) וז"ל כל האוכל תרומה מברך ברכת אותו מאכל, ואח"כ מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה. וכך קבלנו וראינו אותם מברכין אפילו בחלת חוצה לארץ, שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה שנאמר עבודת מתנה אתן את כהונתכם. ועי' רדב"ז שכ' שמקור הר"מ הוא גמ' במס' פסחים (עב) דגרסי' שם, ותרומה היכא איקרי עבודה, דתניא מעשה בר"ט שלא בא אמש לבית המדרש, לשחרית מצאו ר"ג א"ל מפני מה לא באת אמש לבית המדרש, א"ל עבודה עבדתי א"ל כל דברך אינם אלא דברי תימה, וכי עבודה בזה"ז מנין, א"ל הרי הוא אומר עבודת מתנה אתן את כהונתכם וכו', עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש ע"כ.

והשיג עליו הרדב"ז שאין אכילת תרומה מ"ע כאכילת קדשים, א"כ אמאי מברך עליה אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה. ותי' הרדב"ז וי"ל וצונו שיאכלו התרומה הכהנים ולא זרים. דזה ברור שאם רצה הכהן שלא לאכול תרומה כל ימיו הרשות בידו, ולא עבר על עשה, וא"כ היכן צוה. אלא ודאי כך הוא שצוה שתהיה התרומה מותרת להם כנ"ל. וכבר הקשו עליו, שלא מצינו ברכה על איסורים, כמו שהקשו הראשונים פרק קמא דכתובות על נוסח ברכת אירוסין, ואסר לנו את הארוסות וכו'.

ואולי י"ל שעיקר הסיבה לברך הוא משום שיש קיום מצוה מצד שתרומה מקרי עבודה, ואפילו אם נאמר שאין כאן חיוב, כמו שהק' הרדב"ז, אבל קיום מצוה לפחות יש כאן. אלא שק' שאיך יכול לומר וצונו הרי אין כאן חיוב, על זה תי' הרדב"ז שהחיוב הוא מצד שיש איסור לזר ורק לו מותר. [עי' בקו"ש למס' פסחים אות עה, שעפ"י דברי הרדב"ז האלה, רצה ליישב למה אסור לכהנים לאכול חמץ אחרי שש שעות, וק' נימא שהמצוה לאכול תרומה ידחה שאיסור של אכילת חמץ אחר שש שעות, ולפי הרדב"ז ניחא שאין כאן אלא מצוה קיומית]

וראיתי בשם הרשב"א שה"ט שמברכים על אכילת תרומה, משום שיש כאן מצות משמרת שהוא אוכלו ולא הזר.